

УДК 81'255.4:22 [811.111+811.161.2]

ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ОДНОРІДНОСТІ У КОНФЕСІЙНОМУ СТИЛІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Черноватий Л. М.

Ґрунтуючись на результатах порівняльного стилістичного аналізу англо- й україномовного текстів перекладу книги “Буття” Біблії, встановлено спільні та відмінні характеристики передачі однорідності, які можуть враховуватися у змісті навчання перекладу текстів конфесійного стилю.

Ключові слова: англійська й українська мови, Біблія (книга “Буття”), конфесійний стиль, навчання перекладу, однорідність, порівняльний стилістичний аналіз.

Основываясь на результатах сравнительного стилистического анализа англо- и украиноязычных текстов перевода книги “Бытие” Библии, установлены общие и отличительные черты передачи однородности, которые могут учитываться в содержании обучения будущих филологов переводу текстов конфессионального стиля.

Ключевые слова: английский и украинский языки, Библия (книга “Бытие”), конфессиональный стиль, обучение переводу, однородность, сравнительный стилистический анализ.

Basing on the results of the comparative stylistic analysis of the Bible’s Genesis Book target texts in English and Ukrainian, there have been established common and distinct features in rendering homogeneity that may be taken into account in teaching future philologists to translate confessional style texts.

Key words: the Bible (Genesis Book), a comparative stylistic analysis, the confessional style, English and Ukrainian languages, homogeneity, teaching translation.

Як відомо, до складу фахової компетентності перекладача (ФКП) входить, зокрема, стилістична компетентність, що ґрунтується на усвідомленні жанрово-стилістичних ознак різнопланових текстів та здатності їх реалізації у процесі перекладу. До знань, що вважаються [8] обов’язковими складниками ФКП, входять і ті, що стосуються так званої конфесійної сфери, тобто Біблії та похідних текстів [11]. Питання не зводиться тільки до фонових знань та термінології, важливим є також спроможність дотримання стилю, притаманного згаданим текстам. З цією метою слід засвоїти, зокрема, в курсі порівняльної стилістики української й англійської мов, головні його ознаки. Вирішення цього завдання, однак, не є простим, зважаючи на незначний загальний обсяг досліджень конфесійного стилю [2; 5; 9]). Навіть сама його назва є дискусійною [7]: пропонуються терміни “свята мова”, “священна мова”, “богословський стиль”, “культува мова”, “релігійний стиль”, “сакральний стиль”, “конфесійний стиль” тощо, останній з яких і вживається в межах даної статті.

За висновками авторів [7], стилістичні ознаки конфесійного стилю є недостатньо вивченими на всіх мовних рівнях та в усіх жанрових різновидах навіть у межах української мови, а дослідження в парі “англійська – українська” мови, взагалі автору невідомі. Це й спричинило *актуальність* цього дослідження, *об’єктом* якого є конфесійний стиль. Зважаючи на обсяг статті, *предмет* дослідження було звужено до вивчення порівняльних особливостей вживання однорідних членів речення (ОЧР) у біблійних текстах в англійській (АМ) та українській (УМ) мовах. Порівняння англомовного та україномовного текстів перекладу (ТП) між собою, а не з текстом оригіналу (ТО) (написаного давньоєврейською мовою) видається виправданим, бо в наш час згадані ТП функціонують як самостійні, незалежно від ступеня їх відповідності ТО. Під час передачі біблійних алюзій перекладач має знати ознаки відповідних ТП (а не ТО), щоб передати їх у знайомій адресатам формі.

Мета дослідження – визначення згаданих ознак стосовно передачі однорідності, що розглядається [2; 5; 6] як суттєвий стилістичний засіб, на *матеріалі*

текстів найпоширеніших варіантів перекладу Старого Заповіту англійською (АМ ТП) [12] та українською (УМ ТП) [1] мовами. Враховуючи обсяг статті, ми обмежилися тільки аналізом першого розділу книги “Буття” (Старий Заповіт), який розділений на 31 вірш [1; 12].

У літературі [4, с.427; 10, с. 531] ОЧР визначаються як ті, що перебувають в однакових синтаксичних відношеннях з одним із членів речення, поєднуються сурядним зв'язком та займають у реченні тотожну синтаксичну позицію (відповідають на те саме питання). Вважається [2, с. 251; 6, с. 188], що однорідність забезпечує економність висловлення, бо два речення фактично об'єднуються в одному, а більші структури згортаються у менші [6, с. 189] внаслідок об'єднання кількох підметів навколо одного присудка, кількох означень навколо одного означуваного тощо. Наприклад, у вірші 7 (в обох ТП), завдяки вживанню двох присудків при одному підметі, увага зосереджується на двох різних діях, при цьому обидва однорідні присудки відрізняються не тільки за значенням, але й з емоційної та експресивної точок зору:

7. *And God **made** the firmament,
and **divided** the waters...*

7. *І Бог **твердь** учинив, і
відділив воду...*

Механізми передачі в різних ТП однорідності не завжди є однаковими. Приміром, у віршах 10 та 27 (див. далі) пропуск підмета зафіксовано тільки в УМ ТП, а в АМ ТП кожен присудок має свій підмет. Це пояснюється відмінностями аналізованих мов – дієслівні закінчення в УМ маркують як число, так і рід, що полегшує розпізнавання їх зв'язку з підметом, навіть при його опущенні, тоді як в АМ згадані категорії переважно не маркуються:

10. *And God **called** the dry land
Earth; and the gathering together of
the waters **called** he Seas.*

10. *І **назвав** Бог суходіл: Земля, а
місце зібрання води **назвав**: Море.*

27. *...in the image of God **created** he
him; male and female **created** he
them.*

27.... на образ Божий її **Він**
створив, як чоловіка та жінку
створив їх.

Ефективним стилістичним засобом привертання уваги вважається [5; 6] вживання кількох однорідних означень до одного означуваного, аби змусити адресата зосередитися на тих якостях зображуваного, які є комунікативно найсуттєвішими у висловленні, а тому й виділяються логічно [2, с. 252], як свідчить вірш 21 (див. також схожі вірші 26, 28 та 30):

21. *... every living creature that
moveth, after their kind, and every
winged fowl after his kind.*

21. ... **всяку** душу живу **плазуючу**, за
їх родом, і **всяку** пташину **крилату**
за **родом** її.

Як впливає з наведеного прикладу, тут наявна суттєва концентрація означень до іменників *creature* (*душа*) та *fowl* (*пташина*), у вживанні яких у двох ТП є як збіги, так і розбіжності. В обох ТП є по чотири означення до означуваних *creature* (*душа*), з яких в АМ ТП два знаходяться у препозиції, оскільки їх важко вжити інакше, а два – у постпозиції, з яких означальний зворот *after their kind* не може бути переміщений у препозицію, а зворот *that moveth*, вірогідно, вжито замість *moving* зі стилістичних міркувань, аби не накопичувати забагато означень у препозиції. Схожа ситуація і з означуваним *fowl*: три означення, два (*every*, *winged*) – у препозиції, й одно (*after his kind*) – у постпозиції.

В УМ ТП, навпаки, застосовано інверсію (крім зворотів “за їх родом” і “за родом її”, хоча в останньому з них неважко також помітити інверсію), тобто усі означення, розміщено у постпозиції (за винятком лексеми “*всяка*”). Інверсія, як відомо [2; 5; 6], підкреслює значення інверсованих одиниць, посилює емоційність мовлення, його експресивність, інтонаційну виразність і поетичність. Таким чином, за цими ознаками даний фрагмент УМ ТП має певні переваги порівняно з АМ ТП. З іншого боку, можливості інверсії в УМ, порівняно з АМ, загалом є ширшими, зважаючи на вільніший порядок слів.

Порівняння принципів застосування однорідних означальних зворотів у двох ТП також свідчить як про збіги, так і розбіжності. Приміром, у вірші 7 в обох

ТП спостерігається застосування сполучникових підрядних означальних зворотів, приєднаних за допомогою **which (що)**:

7 And God... divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament.

7. І Бог... відділив воду, що під твердю вона, і воду, що над твердю вона.

За результатами досліджень [6, с. 196], ідентичний ефект спостерігається і в реченнях з ОЧР, які об'єднуються без сурядного сполучника [2, с. 252], що підтверджується у вірші 26:

26. Let us make man in our image, after our likeness...

26. Створимо людину за образом Нашим, за подобою Нашою...

Проте в інших випадках більше спостерігаються розбіжності. Наприклад, розглянемо фрагмент вірша 11:

11. *Let the earth bring forth grass, the herb yielding seed, and the fruit tree yielding fruit after his kind, whose seed is in itself, upon the earth.*

11. Нехай земля вродить траву, ярину, що насіння вона розсіває, дерево овочева, що за родом своїм плід приносить, що в ньому насіння його на землі.

Тут в обох ТП наявні три іменникові ОЧР (*grass (трава)*, *herb (ярина)*, *tree (дерево)*) з підрядними означальними зворотами. В межах АМ ТП два з них є безсполучниковими (*yielding seed* та *yielding fruit*), а один – сполучниковий (*whose seed is in itself*), тоді як в УМ ТП усі три є сполучниковими (“що насіння вона розсіває”, “що за родом своїм плід приносить”, “що в ньому насіння його”). Останній чинник сприяє підвищенню щільності однорідності, що поліпшує стилістичні ознаки українського тексту.

Схожа тенденція спостерігається у віршах 12 (за змістом майже ідентичному віршу 11) і 16:

16. *And God made two great lights; the greater light to rule the day, and the lesser light to rule the night.*

16. І вчинив Бог обидва світила великі, світило велике, щоб воно керувало днем, і світило мале, щоб керувало ніччю

Тут в АМ ТП бачимо два однорідних безсполучникових підрядних звороти мети (*to rule the day, to rule the night*), а в УМ ТП відповідний зміст передано сполучниковими зворотами: “щоб воно керувало днем”, “щоб керувало ніччю”. Також у віршах 17–18 зі схожим лексичним наповненням в АМ ТП маємо безсполучникові підрядні звороти мети (*to give light, to rule, to divide*), а в УМ ТП – відповідні сполучникові звороти: “щоб світили”, “щоб керували”, “щоб відділювали”.

Вважається [2; 5; 6], що чим більше в реченні однорідних членів, тим повніша, ширша й багатша в ньому однотипна розчленованість висловлюваної думки, і тим повніше охоплюються нею відповідні тематичні реалії [2, с. 252]. Цю тезу яскраво ілюструє фрагмент вірша 21 в обох ТП.

21. *And God created great whales, and every living creature that moveth, which the waters brought forth abundantly, after their kind, and every winged fowl after his kind*

21. І створив Бог риби великі, і всяку душу живу плазуючу, що її вода вироїла за їх родом, і всяку пташину крилату за родом її.

У цьому вірші також спостерігаються як схожі, так і відмінні механізми однорідності. До перших належать іменникові ОЧР: *whales* (“риби”), *creature* (“душу”), *fowl* (“пташину”), прикметникові означення: *great* (“великі”), *living* (“жива”), *winged* (“крилата”), означення з використанням узагальнювального слова: *every* (“всяку”): *every... creature* (“всяку душу”), *every... fowl* (“всяку пташину”), означення за допомогою сполучникового підрядного означального звороту: *which the waters brought forth* (“що її вода вироїла”), означення за допомогою прийменникового підрядного

означального звороту: *after his kind* (“за родом її”). Відмінності ж стосуються уже згаданої позиції в реченні: в АМ ТП переважають препозитивні прикметникові означення (*great, living, winged*), тоді як в УМ ТП відповідники згаданих означень (“великі”, “жива”, “крилата”), внаслідок застосування інверсії, розташовані у постпозиції. Крім того, в АМ ТП останнє означення лексеми *creature* приєднується до нього за допомогою сполучникового підрядного означального звороту (*that moveth*), тоді як в УМ ТП використано постпозитивне дієприкметникове означення (*плазуючий*).

З іншого боку, в обох ТП наявні й протилежні приклади, коли в АМ ТП перевага віддається постпозитивним, а в УМ ТП – препозитивним означенням. Розглянемо, наприклад, фрагмент вірша 25, характеристики якого значною мірою збігаються з віршами 24 і 26.

25. *And God made the beast of the earth after his kind, and cattle after their kind, and every thing that creepeth upon the earth after his kind:*

25. *І вчинив Бог земну звірину за родом її, і худобу за родом її, і все земне плазуюче за родом його*

Тут, окрім ознак, що збігаються у двох ТП (іменникові ОЧР – *beast* (“звірина”), *cattle* (“худоба”), *thing* (“плазуюче”) – та тричі вжитого означення за допомогою прийменникового підрядного означального звороту *after his/their kind* (“за родом її/їйого”), в АМ ТП спостерігаються постпозитивні прийменникові означення (*beast of the earth; that creepeth upon the earth*), а в УМ ТП відповідні означення є препозитивними і безприйменниковими (“земна звірина”; “земне плазуюче”). Ця тенденція є характерною й для віршів 24 і 26 АМ ТП (*fish of the sea, fowl of the air*), хоча в УМ ТП препозитивну конструкцію вжито лише щодо першого словосполучення (“морська риба”), а відносно останнього – застосовано інверсію (“птаство небесне”). Варто також згадати субстантивацію в УМ ТП – передача *thing that creepeth* як “плазуюче” (віддієприкметниковий іменник).

Особливо виразним визнається [5; 6] компакте вживання в тексті семантично й синтаксично різнотипних ОЧР, завдяки чому забезпечується своєрідний лад мовлення, дякуючи накопиченню однопланових елементів висловлення, а увага привертається до однотипних елементів. Цей ефект ще більше посилюється за рахунок інтонації однорідності, яка, за визначенням, контрастує з неоднорідною інтонацією [2, с. 252], що наочно демонструє структура й зміст фрагменту вірша 29:

29. *And God said, Behold, I have given you every herb bearing seed, which is upon the face of all the earth, and every tree, in the which is the fruit of a tree yielding seed.*

29. *І сказав Бог: Оце дав Я вам усю ярину, що розсіває насіння, що на всій землі, і кожне дерево, що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння*

У даному фрагменті спостерігається висока концентрація однорідних означень до двох іменникових ОЧР (*herb* (“ярина”) та *tree* (“дерево”). В АМ ТП бачимо два безсполучникові підрядні означальні звороти (*bearing seed / yielding seed*), а також два сполучникові підрядні означальні звороти (*which is upon the face of all the earth* та *which is the fruit*), тоді як в УМ ТП усі чотири підрядні означальні звороти є сполучниковими (“що розсіває насіння”, “що на всій землі”, “що на ньому плід деревний”, “що воно розсіває насіння”).

Доцільно звернути увагу на суттєву роль у цьому вірші узагальнювальних слів *every* (вжито двічі) та *all* в АМ ТП, а також “усю”, “всій” та “кожне” в УМ ТП, які, за образним зауваженням О. Д. Пономаріва [6], є ідеальним вмістищем, куди можна вкласти повний зміст однорідного ряду [6, с. 196], що й спостерігається на прикладі вірша 29 (див. вище). Виходячи з цього, слід погодитися з доречною думкою дослідників [2; 5; 6] стосовно важливої ролі узагальнювальних слів у системі семантико-стилістичних можливостей однорідності. Це сповна усвідомлювали й перекладачі обох ТП – крім даного вірша, узагальнювальні слова вжиті також у віршах 21, 27, 30 та 31.

Вважається [2; 5; 6], що сполучники, якими поєднуються гомогенні елементи, сприяють посиленню однорідності. П. С. Дудик запропонував таку закономір-

ність: чим більший сполучниковий ряд, чим більше однотипних сполучників у реченні з ОЧР, тим виразніше й емоційно відчутніше виражається значення однорідності [2, с. 252]. Справедливість згаданого припущення переконливо ілюструє вірш 28:

28. And God blessed them, and God said unto them, Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it: and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that moveth upon the earth.

28. *І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: Плідіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!*

В межах даного вірша в АМ ТП використано вісім однорідних сполучників *and*, які піднімають його виразність та емоційність навіть на вищій рівень, ніж той, що спостерігається в УМ ТП. Це пояснюється тим, що в останньому застосовано лише шість однорідних сполучників “*і*” за рахунок того, що в одному випадку вжито сполучник “*й*” (“Плідіться *й* розмножуйтеся”), який хоча й є варіантом “*і*”, однак фонетично займає слабку позицію, перериваючи ритм висловлення. Останній ще більше послаблюється внаслідок пропуску сполучника “*і*” перед одним з елементів (“оволодійте нею”), де в АМ ТП сполучник *and* присутній. Полісидентон, тобто нагромадження сполучників для логічного й емоційного виділення складників висловлювання [5, с. 447], взагалі є ключовою стилістичною фігурою обох ТП, оскільки його вжито в усіх віршах, за винятком номерів 1, 27 та 29.

Стилістичні ефекти варіюються, залежно від частин мови, які стають ОЧР. Помічено [2, с. 254], що значення ОЧР, які поєднуються попарно, суттєво підсилюються. Зокрема, за наявності однорідних прикметників у межах одного речення увага адресата зосереджується на найменуваннях якостей об'єкта. Наприклад, у вірші 16 (див. вище) два небесні об'єкти протиставляються за їх розмірами: *the greater light* (“світло велике”) та *the lesser light* (“світло мале”); у вірші 21 – за різними ознаками: *great* (“великий”), *living* (“живий”), *winged* (“крилатий”); у віршах 24-26 приналежність живих істот до різних видів середовища проживання в УМ ТП також позначається однорідними, переважно препозитивними, прикметниками (*земна* звірина, *земне* плазуюче, *морська риба*, *птаство небесне*), тоді як в АМ ТП згадана приналежність позначається за допомогою постпозитивного прикметникового або підрядного звороту (*beast of the earth, fish of the sea, fowl of the air, thing that creepeth upon the earth*). Це можна пояснити тим, що подібні англійські структури є більш книжними, порівняно з їх можливими препозитивними варіантами, а тому більше підходять до стилю конфесійного тексту.

У випадку ж іменникових ОЧР, в центр уваги адресата потрапляє поєднання однотипних (за певною ознакою) понять. Наприклад, у вірші 5 (фрагмент) це – частини доби:

5. And the evening and the morning were the first day.

5. *І був вечір, і був ранок, день перший.*

При цьому тут помітна суттєва різниця між способом утворення ОЧР у різних ТП. Якщо в АМ ТП однорідними є лексеми *evening* та *morning*, що разом утворюють здвоєний підмет, то в УМ ТП – такими є усі три іменники (*вечір, ранок, день*), і це, безумовно, позитивно впливає на естетичні ознаки останнього тексту.

Кількість однорідних іменників в межах одного речення може бути навіть більшою. Наприклад, у вірші 14 на короткому відтинку міститься одразу чотири з них:

14. ... and let them be for signs, and for seasons, and for days, and years.

14. *...нехай вони стануть знаками, і часами умовленими, і днями, і роками*

Звертає на себе увагу, що в обох ТП для закріплення однорідного зв'язку застосовується полісидентон, який в АМ ТП можна назвати посиленням, оскільки тут перед більшістю ОЧР повторюється не тільки сполучник *and* (“*і*” в УМ ТП),

але й прийменник *for* (в УМ ТП відповідне значення передається орудним відмінком), що сприяє більшому емоційному виділенню складників висловлення.

Загалом складність іменникових ОЧР у даному тексті коливається у широкому діапазоні, як впливає з порівняння віршів 1 і 26, поданих далі:

1. *In the beginning God created the heaven and the earth*
 26. ...*let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.*

1. *На початку Бог створив Небо та землю.*
 26. ... *хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі.*

У вірші 1 спостерігається простий сурядний зв'язок двох іменників без будь-яких означень. Натомість фрагмент вірша 26 містить п'ять іменникових ОЧР, що виділені напівжирним шрифтом (див. вище), які до того ж мають численні й різнотипні означення. В обох ТП використовуються узагальнювальні слова – *all* (“усею”) й *every* (“усім”) – та підрядний сполучниковий означальний зворот з тавтологічним повтором: *creeping thing that creepeth* (“плазуючий, що плазує”). В АМ ТП до того ж стосовно згаданих іменникових ОЧР двічі вживається постпозитивне прийменникове означення (*fish of the sea, fowl of the air*), а в УМ ТП – препозитивне безприйменникове (“морською рибою”) та постпозитивне прикметникове (“птаством небесним”) означення.

Узагальнюючи результати аналізу, викладеного вище, слід зробити висновок, що ОЧР (або сурядні словосполучення [4, с. 427]) та однорідні речення є надзвичайно потужним стилістичним засобом і чіткою характерною ознакою обох ТП. Доцільно відзначити суттєву концентрацію в них однорідних елементів, які спостерігаються майже у кожному вірші, а в деяких з них (вірші 11, 12, 14, 16, 21, 22, 26, 28, 29, 30) згадана концентрація є винятково високою.

До спільних ознак обох ТП в аспекті, що розглядається, варто віднести застосування іменникових, прикметникових та дієслівних ОЧР, вживання кількох означень до одного означуваного, двох і більше присудків до одного підмета, однорідних означальних сполучникових і безсполучникових зворотів, узагальнювальних слів, семантично й синтаксично різнотипних ОЧР, полісиндетону і тавтологічного повтору.

Розбіжності двох ТП полягають у тому, що прикметникові означення в АМ ТП переважно розміщуються у препозиції (за винятком тих, що позначають приналежність до відповідного середовища проживання), в той час як в УМ ТП у більшості випадків – у постпозиції, тобто застосовується інверсія, що робить його естетично більш привабливим. З причини наявності в УМ дієслівних маркерів числа й роду, в УМ ТП спостерігається більше випадків вживання двох і більше присудків до одного й того ж підмета. В АМ ТП однорідні підрядні означальні звороти вживаються частково у сполучниковій, а частково – у безсполучниковій формах, в той час як в УМ ТП переважно застосовуються однотипні сполучникові звороти, що поліпшує стилістичні ознаки тексту за рахунок підвищення щільності однорідності.

Перспектива роботи вбачається у розширенні матеріалу та об'єктів дослідження.

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / Пер. І. Огієнка 1962 р. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2009. – 1151 с.
2. Дудик П. С. Стилістика української мови / П. С. Дудик. – К.: Академія, 2005. – 368 с.
3. Жук Т. В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок): автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова”. – К., 2005. – 21 с.
4. Кононенко В. І. Однорідні члени речення / В. І. Кононенко // Українська мова: Енциклопедія. – 3-тє вид., змін. і доп. – К., 2007. – С. 427.

5. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; За ред. Л. І. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 462 с.
6. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: Підручник / О. Д. Пономарів. – К.: Либідь, 1993. – 248 с.
7. Пуряєва Н. В. Українська церковна титулатура / Н. В. Пуряєва // Мовознавство. – 2000. – № 2-3. – С. 45-54.
8. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : Підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад” / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
9. Шевченко Л. Л. Конфесійний стиль / Л. Л. Шевченко // Українська мова: Енциклопедія. – 3-тє вид., змін. і доп. – К., 2007. – С. 284.
10. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К.: Либідь, 2003. – 640 с.
11. Hirsch E. D. The Dictionary of Cultural Literacy / E. D. Hirsch, J. Kett, J. Trefil. – Boston-New-York: Houghton Mifflin, 1993. – 619 p.
12. King James Version of the Bible [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www..kingjamesbibleonline.org/>